

обмеженим колом спеціалістів, але частина соціального коду польського суспільства. Це також ефективна "лінгвістична зброя", що продовжує використовуватися у передвиборчих кампаніях. Люстраційний лексикон характеризується емоційним забарвленням, метафоричністю та має потужний дериваційний потенціал.

Література:

1. Мінєнкова Н. Є. Специфіка публіцистичного дискурсу з теми люстрації в Польщі в 90-х рр. XX ст. *Політикус*. Одеса, 2017. № 1. С. 21–24. URL: <http://politicus.od.ua/index.php/2017-ukr?id=15>
2. Opalińska A. Lustracja w Polsce i w Niemczech. Próba porównania / Agnieszka Opalińska. Wrocław : Oficyna Wydawnicza ATUT. Wrocławski Wydawnictwo Oświatowe, 2012. 441 s.
3. Słowa roku, słowa miesiąca, słowa dnia / Monika Kwiecień, Marek Łaziński, Jerzy Bartmiński. – Warszawa : Wydział Polonistyki, UW, 2019. 156 s.
4. Wielki słownik języka polskiego. URL: <https://wsjp.pl/haslo/podglad/9982/teczka>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-664-5-3>

PRECEDENT NAMES IN TEXTS OF FANTASY GENRE

ПРЕЦЕДЕНТНІ ІМЕНА У ТЕКСТАХ ЖАНРУ ФЕНТЕЗИ

Slobodianiuk K. M.

*Postgraduate Student at the Department
of Ukrainian philology,
Kryvyi Rih State Pedagogical University
Kryvyi Rih, Ukraine*

Слободянюк К. М.

*аспірант кафедри української
філології,
Криворізький державний
педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Україна*

Прецедентні імена є невіддільною частиною літератури, зокрема й текстів жанру фентезі. Дослідження цього явища дає змогу визначити особливості світогляду сучасних українських письменників, які працюють в цьому жанрі, та їхнього художнього стилю, що зумовлює актуальність цієї розвідки.

Прецедентні імена вивчали такі вітчизняні науковці як А. Берестова, І. Богданова, Ю. Великорода, Т. Кальченко, Г. Касім, Ж. Колоїз,

Р. Луканинець, О. Михайлова, А. Петренко, М. Рослицька, Т. Соловйова та ін.

За визначеннями дослідників прецедентне ім'я – це власна чи загальна назва з оцінним, метафоричним чи узагальненим значенням, яка набула поширення та стала відомою у певній лінгво-культурній спільноті, позначає актуальні та значущі явища, предмети, осіб чи ознаки й часто відтворюється у мовленні [3, с. 31–32; 10, с. 137; 13, с. 71; 17, с. 80].

У текстах жанру фентезі прецедентні імена (ПІ) представлені досить широко (772 одиниці). За кількістю складників (за типологією А. Берестової [2, с. 6-7]) можемо поділити їх на одиничні (*Локі* [14, с. 129], *Полоцьк* [9, с. 40], *менестрель* [4, с. 240; 6, с. 103]); складені семантично зв'язані (*Холодний Яр* [7, с. 43], *Царство небесне* [15, с. 311], *Римська імперія* [1, с. 237]); складені семантично вільні з однією обов'язковою частиною (*епоха романтизму* [16, с. 296], де *романтизм* – обов'язкова частина, що може вживатися окремо; або *Юда* Іскаріот [1, с. 30], де *Юда* виступає як обов'язкова частина); парні, які уживаються завжди разом через високий ступінь їх смислової зв'язаності (*Віра, Надія і Любов* [14, с. 416]; *Хугін і Мунін* [14, с. 113]).

У сучасному українському фентезі прецедентні імена представлені різними типами одиниць. До них належать зокрема антропоніми (*Іван Купальник* [1, с. 62], *Александр Македонський* [1, с. 237], *Хмельницький* [7, с. 43], *бургомістр* [5, с. 166]); топоніми, серед яких хороніми – назви територій (*Канада* [8, с. 83], *Лівобережжя* [8, с. 20]), ойконіми – назви міст (*Єрусалим* [1, с. 243], *Чигирин* [7, с. 46], *Житомир* [8, с. 42]), *Переяслав* [9, с. 13], урбаноніми – назви внутрішньоміських топографічних об'єктів (*Хрещатик* [7, с. 145], *Володимирська гірка* [8, с. 37]), гідроніми – назви водних об'єктів (*Чорне море* [7, с. 155], *водоспад Шипіт* [8, с. 34], *Стир* [15, с. 21; 16, с. 234]); міфоніми – назви осіб, істот, предметів чи явищ з міфологій народів світу (*дракон* [1, с. 15]; *потерчата* [7, с. 89], *Дажбог* [7, с. 247; 9, с. 15], *шайтан* [8, с. 404], *грифон* [9, с. 93], *Аїд* [14, с. 25]); християноніми – назви осіб, предметів, явищ із християнства (*Останній Суд* [1, с. 28], *святий Георгій* [8, с. 418], *святий Ілля* [9, с. 207], *Магдалина* [16, с. 64]); хрононіми – назви часових періодів і дат (*Середньовіччя* [14, с. 238]); артіоніми – назви мистецьких творів («*Чарівна флейта*», «*Весілля Фігаро*» [7, с. 150], «*Орфей й Еврідіка*» *Крістофа Глюка* [14, с. 228]), та поодинокі прецедентні імена з інших категорій.

Найбільш поширеними типами прецедентних імен у творах жанру фентезі є топоніми (22,6% від усіх ПІ), християноніми (15,3%) та міфоніми (9,8%). Таку велику частку топонімів ми пов'язуємо

з особливостями авторського стилю та бажанням наблизити фентезійний текст до читача, помістити події у знайомі для реципієнта реалії, що відповідає паролній функції прецедентних феноменів.

Велика кількість християнонімів пов'язана зі значущістю цієї релігії для української культури: основними їхніми функціями у творах жанру фентезі є аксіологічна та сюжетно-композиційна. Деякі герої вітчизняного фентезі є християнами (наприклад, головний герой повісті В. Арєнєва «Пан малодобрий» і його батько; Ярема Яровий з романів П. Дерев'янка «Аркан вовків» і «Генета війни»), а християнство на різних етапах його становлення є основною релігією суспільства у повісті В. Арєнєва «Пан малодобрий», романах «Аркан вовків» і «Генета війни» П. Дерев'янка й повісті Н. Довгопол «Витязь і Вірлиця».

Значна кількість міфонімів, на наш погляд, є закономірною з огляду на жанрово-стильові особливості фентезі, серед яких дослідники виокремлюють тісний зв'язок із міфом (у широкому сенсі як типом світогляду, так і в вузькому – як легендою чи переказом) [11, с. 124; 12, с. 106; 18, с. 572; 19, с. 44]. Міфоніми виступають одним із засобів творення фантастичного у фентезійному тексті: вони дають змогу авторові лаконічно та влучно розкрити образ персонажа чи пояснити особливості функціонування магічного в художньому світі твору.

Отже, прецедентні імена в текстах жанру фентезі поділяються на одиничні, складені семантично зв'язані, складені семантично вільні з однією обов'язковою частиною та парні ПП, які вживаються разом. У фентезійних творах функціонують різні типи прецедентних імен, серед яких найпоширенішими є топоніми, християноніми та міфоніми, що виконують паролню, аксіологічну та сюжетно-композиційну функції, даючи змогу створити унікальний художній світ тексту.

Література:

1. Арєнєв В. Пан малодобрий. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2024. 256 с.
2. Берєстєва А. А. Релігійна прецедентність у мові української прози кінця ХХ – початку ХХІ століття : авторєф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2016. 24 с.
3. Великорєда Ю. М. Прецедентні феномени в американському медійному дискурсі (на матеріалі часописів «Time» та «Newsweek») : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2012. 219 с.
4. Грабовська І. Замок із кришталю. Замок із кришталю. Том 3. Харків : Віват, 2025. 744 с.
5. Грабовська І. Замок із кришталю. Земля крилатих. Том 2. Харків : Віват, 2023. 440 с.

6. Грабовська І. Замок із кришталю. Зірки й кістки. Том 1. Харків : Віват, 2022. 464 с.
7. Дерев'яно П. Літопис Сірого Ордену. Аркан вовків. Том 1. Львів: Видавництво Старого Лева, 2025. 520 с.
8. Дерев'яно П. Літопис Сірого Ордену. Тенета війни. Том 2. Львів : Видавництво Старого Лева, 2025. 536 с.
9. Довгопол Н. Витязь і Вірлиця. Харків : Жорж, 2023. 324 с.
10. Касім Г. Ю. Вживання національно прецедентних крилатих висловів та цитат у сучасних мас-медіа України. *Слов'янський збірник*. 2016. № 20. С. 204–218.
11. Кравченко, І. С., Кресан, О. Я. Жанр фентезі у сучасній англійській літературі. *Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2018»* : XX Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. 2018. С. 124–126.
12. Олійник С. М. Міфологеми стихій в українському фентезі. *Літературознавчі студії* : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філології. Київ, 2015. Вип. 43, ч. 2. С. 105–116.
13. Петренко А. С. Прецедентні феномени в заголовках сучасних засобів масової комунікації: джерела, структура, рецепція : дис. ... канд. філол. наук : 035 Філологія. Київ, 2021. 332 с.
14. Самойленко К. В. Двоповня. Закони Невриди. Том 1. Харків : КСД, 2024. 480 с.
15. Самойленко К. В. Двоповня. Остання данина Саверу. Том 3. Харків : КСД, 2025. 992 с.
16. Самойленко К. В. Двоповня. Судні дні в Кабірії. Том 2. Харків : КСД, 2025. 440 с.
17. Соловйова Т. О. Типологія та прагматика прецедентних феноменів в українськомовному політичному дискурсі 2014–2019 рр : дис. ... канд. філол. наук. 035 Філологія. Кривий Ріг, 2022. 236 с.
18. Чонка Т. Антропологічна сутність сучасної української прози (за творчістю Яни Дубинянської). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія*. 2021. Випуск 1 (45). С. 571–576.
19. Pavkin D. A cognitive linguistic approach to the analysis of fantasy text characters. *Cognition, communication, discourse*. 2020. Issue № 20. Pp. 41–61.